

УДК 323.1:342.1(477)

Кривенкова Р. Ю.,

аспірант ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

**ПОЛІТИЧНА НАЦІЯ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ:
АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ**

Анотація. У статті розглянуто окремі аспекти зв'язку політичної нації та державного управління та їх вплив на процес національної консолідації. Досліджуються дефініції вказаних понять зарубіжними і вітчизняними науковцями. Визначено місце та роль державного управління у формуванні політичної нації.

Ключові слова: політична нація, державне управління, національна консолідація, держава, система, самоорганізація, цінності, суспільство, національні інтереси.

Кривенкова Р. Ю.,

аспірант ГВУЗ «Ужгородський національний університет»

**ПОЛИТИЧЕСКАЯ НАЦИЯ И ГОСУДАРСТВЕННОЕ
УПРАВЛЕНИЕ: АСПЕКТЫ ПРОБЛЕМЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ
КОНСОЛИДАЦИИ**

Аннотация. В статье рассмотрены отдельные аспекты связи политической нации и государственного управления и их влияние на процесс национальной консолидации. Исследуются дефиниции указанных понятий зарубежными и отечественными учёными. Определено место и роль государственного управления в формировании политической нации.

Ключевые слова: политическая нация, государственное управление, национальная консолидация, государство, система, самоорганизация, ценности, общество, национальные интересы.

Kryvenkova R.Yu.,

postgraduate student SU «Uzhhorod National University»

**THE POLITICAL NATION AND PUBLIC ADMINISTRATION
ASPECTS OF THE PROBLEM OF NATIONAL CONSOLIDATION**

Annotation. The article deals with some aspects of the communication of political nation and public administration and their impact on the process of national consolidation. Has been considered the definitions of specific notions by foreign and domestic scientists. Defined place and role of public administration in forming of political nation.

Keywords: political nation, public administration, national consolidation, state, system, self-organization, values, society, national interests.

Постановка проблеми. Державне управління на сучасному етапі відіграє особливу роль у побудові високоефективної держави з відповідним рівнем економічного зростання, розвиненою духовною та матеріальною культурою, соціальною інфраструктурою тощо. Важливим є те, яким чином застосовуються методи і механізми системи державного управління для формування консолідованого як за соціальними ознаками,

так і за етнічними та національними ознаками сучасного суспільства. Якщо політичної нації у її виразно сформованому стані не існує, потрібно дослідити якими засобами, насамперед з допомогою державного управління, можна сприяти міцній консолідації населення в єдину національно та політично саморефлексивну спільноту. Взаємозв'язок та взаємозалежність політичної нації і державного управління є особливо багатоаспектними та багатоваріантними. Однак можна стверджувати, що роль своєрідної «з'єднуючої» ланки між ними належить саме державі як результату реалізації державотворчих устремлінь політичної нації за допомогою спеціальних потужностей системи державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематиці політичної нації на сьогоднішній час присвячена особливо значна кількість досліджень у різних галузях науки (етнології, соціології, політології, історії тощо). Наука державного управління також не є винятком, адже управління державою здійснюється за допомогою так званих «людських ресурсів», рівень духовного та морального розвитку яких, у свою чергу, залежить від рівня розвитку всієї політичної нації, формується на її «загальному тлі». Саме тому, досліджуючи взаємозв'язки і взаємозалежність політичної нації та державного управління, звертатимемо особливу увагу на сутність і характерні особливості обох понять для виявлення та дослідження найбільш важливих тенденцій їхнього зв'язку і впливу на процес національної консолідації. При дослідженні першого об'єкта, тобто соціоцивілізаційного феномену «політична нація», зазначимо, що в Україні одними з найбільш детальних розробок проблем націології загалом і нації зокрема є теоретико-методологічні праці таких вітчизняних науковців, як: О. І. Бочковського [1], В. Крисаченка, М. Степико, О. Власюка [8], А. Колодій [7], Г. Нестеренко [9], М. Обушного [12] та ін. Для даного дослідження корисне ознайомлення з працями зарубіжних вчених: О. Севастьянова [13], Л. Гумільова [3], Е. Сміта, М. Вебера тощо. Що стосується стану дослідження поняття «державне управління», то ця специфічна діяльність держави багатогранно вивчена у розробках численних науковців. Нами було використано теоретико-методологічні розробки Т. Бутирської [2], Д. Дзвінчука [5], В. Карлової [6], Н. Нижник, В. Олуйка [4], В. Алексевича [10], С. Мосова [11], І. Сурай [14] та І. Черленяка [16].

Невирішені частини загальної проблеми. Хоча на сучасному етапі тема політичної нації є однією з найбільш актуальних у контексті сучасних глобалізаційних та державотворчих процесів ХХІ ст., а форми й методи державного управління у різних країнах вивчені на достатньо високому рівні, однак взаємозв'язок політичної нації та державного управління потребує ґрунтовних досліджень. Вивчення вказаного зв'язку є особливо важливим для нашої держави на оперативному етапі розвитку в умовах

гострої політичної кризи та активної соціальної позиції громадян, які прагнуть формування активного, але коректного у правовому розумінні суспільства, здійснення процесу дійсної, а не ілюзорної національної консолідації в Україні та забезпечення встановлення ефективної державної влади, яка керуватиме в інтересах українського народу, враховуючи передусім пріоритетність національних інтересів, а також загально визнаних прав та свобод людини і громадянина.

Метою роботи є дослідження зв'язків феномену «політична нація» з державним управлінням, визначення найбільш характерних особливостей впливу державного управління і формування політичної нації на процес національної консолідації.

Основна частина. Для побудови логічного ланцюжка нашого дослідження насамперед розглянемо смислові значення застосованих нами понять. Щодо трактувань першого терміна «політична нація», то однієї загально визнаної дефініції не існує, причина чого «багатогранність функцій, пов'язаних з цим феноменом, які нормують і легітимізують майже всі прояви суспільного буття людини» [8, с. 12]. Складність феномену нації пояснюється тим, що вона, по-перше, складається з індивідів, а людина є найскладнішою системою у світі (одні й ті самі люди, взаємодіючи різними сторонами, можуть утворювати різні системи), по-друге, порівняно з іншими формами людських спільнот, на національному рівні до економічних, соціальних, культурних, психологічних зв'язків додаються ще й політичні [9], а від себе додамо – та державно-управлінські зв'язки. З середини XIX ст. термін «нація» англо- та франкомовні словники стали вживати переважно на означення спільностей людей за належності до тієї чи іншої держави. Власне відтоді учені намагаються дати визначення нації як політичної спільноти. На даний час в Європі утвердилась дефініція нації як «великої спільності людей, котра через нові об'єктивні й суб'єктивні передумови принаймні на деяких територіях інтегрувалася в однорідне суспільство, що усвідомлює наявність цієї особливої спільності, і йому притаманне бажання жити у спільній державній структурі» [12]. З точки зору М. Вебера, це поняття має суб'єктивний характер, а предмет, який воно визначає, належить до «сфери цінностей» людини і ґрунтується на людській природі розуміння світу, що існує лише у відчутті людини, котра прагне бути частиною соціального і політичного співтовариства [8, с. 13].

Паралельно з вказаним тлумаченням політичної нації існує ряд підходів до її розуміння у зарубіжній та вітчизняній науці: атомістична теорія походження націй (Ш. Монтеск'є, Ф. Вольтер, С. Манчіні, С. Рудницький), психологічна (Е. Ренан, О. Бауер, П. Куліш, В. Антонович, В. Старосольський), культурологічна (К. Реннер, О. Потебня, І. Франко), історико-економічна, або марксистсько-ленінська (К. Каутський, К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін, Й. Сталін). Строкатість концепцій і поглядів на

визначення нації – свідчення складності цього соціального феномену, типізація якого є однією з найскладніших проблем сучасної науки [12]. Всупереч певним прогнозам щодо денаціоналізації людства, поширеним на початку ХХ ст., роль нації як форми суспільної організації і чинника політичного життя аж ніяк не зменшується. Навпаки, нація все виразніше виступає як базовий елемент людського співтовариства, дійова особа політики [7, с. 5]. Таким чином, політична нація є певною системою, структурна ієрархічність якої виявляється у тому, що її елементи посідають різні поверхи в економічній, політичній, соціальній, культурній тощо підсистемах, а верхівкою ієрархії виступають саме органи управління. З ієрархічністю нації як системи тісно пов'язана інша її «системна ознака – наявність власного органа управління – президента, парламенту тощо, тобто державної влади в тій чи іншій формі» [9].

Що стосується другого досліджуваного поняття «державне управління», то, на думку Н. Нижник, його значення в житті суспільства – одна з центральних у фундаментальних і прикладних суспільних науках [10, с. 75]. Власне під державним управлінням розуміють «практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей із метою її упорядкування, зберігання або перетворення», що обумовлюється визначальним впливом результатів діяльності органів державного управління на існування як самої держави, так і на подальший розвиток усіх сфер суспільної діяльності [4, с. 5, 8]; «діяльність особливого роду, зміст якої полягає у виконанні правових актів шляхом різних форм організуючого впливу на суспільні явища та процеси» [11, с. 12]; «здійснюється в межах суб'єктивного фактора (суспільства) як управляючий вплив одних людей, що організовані у владні структури, на інших, зайнятих у сферах відтворення матеріальних, соціальних та духовних цінностей і продуктів» [14, с. 50-51]. Таким чином, державне управління є певним «процесом організації і самоорганізації людей та ресурсів» [16, с. 19].

Зв'язок політичної нації та державного управління потрібно формувати так, щоб сутність державного управління розкривалась би через організацію колективної діяльності компонентів держави і координації їх дій для досягнення визначеного соціально значущого результату, зокрема результату становлення політичної нації. Саме цього – колективної діяльності заради збереження «національної цілісності» України, подолання «цивілізаційного розколу» та безлічі інших не менш важливих деструктивних процесів у державній владі та державному управлінню загалом – не вистачає на сучасному етапі нашої державі в умовах політичної кризи. Це стосується в першу чергу необхідності конструктивного діалогу між представниками державної влади та опозиції в нашій державі, що підтверджує і єврокомісар з питань розширення та європейської політики сусідства Штефан Фюле, виражаючи «глибоку

стурбованість ЄС з приводу останніх подій в Україні» та відзначаючи «необхідність завершення циклу насильства, боротьби з безкарністю осіб, винних у порушеннях прав людини і продовженні всеосяжного національного діалогу для пошуку виходу з кризи, що загрожує подальшою дестабілізацією країни», для чого «потрібно відновити довіру людей до влади та почати всеохоплюючий політичний процес» [15]. Оскільки значення державного управління, на думку Т. Бутирської, повинно бути обумовлене об'єктивними потребами забезпечення цілісності, гармонійного існування та перспектив розвитку держави [2, с. 98]. А розвиток держави «неодмінно впливає на владу, державне управління, управлінські відносини тощо» [10, с. 75]. До прикладу, управлінська влада може застосовувати таку спеціальну технологію побудови нації, яка називається державне та національне будівництво. У цій конструкції рівноправно повинні існувати етнонаціональні і соціально-політичні фактори та складові, і зв'язок державного управління та політичної нації можна спостерігати у тому аспекті, що «державне управління знаходиться у прямій залежності від ступеню складності державної системи, структури державного управління та рівня розвитку суспільних відносин» [10, с. 77]. При аналізі цієї тези впливає, що розвиток суспільних відносин, рівень яких безпосередньо визначає етап консолідації спільноти у етнос чи вищою мірою у політичну націю, впливає на ступінь розвитку державного управління.

Управління можна визначити як «специфічний вид суспільної діяльності» [5]. Якщо він здійснюється в інтересах суспільства, а звідси – у інтересах політичної нації, то взаєморозвиток державного управління та політичної нації має бути процесом одностороннім і взаємозалежним. Державне управління повинно бути «динамічним, не відставати від реалій життя, передбачаючи соціальні процеси...Представникам управлінської діяльності загалом та державної влади зокрема належить визначальна роль у прогнозуванні майже всіх процесів, які відбуваються у суспільстві; сприянні їх ефективному налагодженню; спрямуванні до розвитку держави та її функцій щодо консолідації» [10, с. 78-79]. Однак, незважаючи на сучасну суспільну практику здійснення державно-політичною елітою управління в Україні, спостерігаємо, на жаль, певну «двоїстість» позицій у цих питаннях.

Що стосується взаємозв'язку нації з державою як зв'язуючою ланкою між власне політичною нацією та державним управлінням, то, з погляду Л. Ребета, держава і нація пов'язані між собою так, як пов'язана форма зі змістом, адже нація – це передусім культурно-етнічна спільнота, що зорганізувалася також політично [12]. Держава є основною політико-правовою формою реалізації нацією своєї правосуб'єктності, і в цьому сенсі нація може розглядатись як державотворчий етнос. М. Бердяєв вважав, що кожна нація прагне утворити свою державу, зміцнити і

посилити її. Це здоровий інстинкт нації. Втрата нацією своєї держави, своєї самостійності і суверенності є великим нещастям, важкою хворобою, що нівечить душу нації. Через державу нація розкриває всі свої потенції. З іншого боку, держава повинна мати національну основу, національне ядро, хоча племінний склад держави може бути дуже складним і різноманітним [13]. Таким чином, кваліфікуючою ознакою для нації є державоутворююча функція.

На думку одного з перших націологів не тільки в Україні, а й в усьому світі О. І. Бочковського, процес націотворення може відбуватися двома шляхами: «знизу» – на органічній основі, «згори» – на політичній основі, з допомогою держави [12]. Зокрема, В. Липинський артикулював, що ніхто нам не збудує держави, коли ми її самі не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не захочемо бути [6, с. 55]. Таким чином, «пріоритет першочерговості» одні вчені надають нації, а інші – державі. Об'єднання цих точок зору на процес націотворення може відбуватись через ротацію еліт, у діяльності якої рефлексує сума композицій менталітету нації. Кожна нація у певний час формує свою еліту, яка виступає на захист і від імені «національного інтересу», ініціює побудову власної держави «бездержавними» націями, а в слушні моменти – започатковує необхідні реформи з використанням державних механізмів впливу та регулювання. «Усі хочуть управляти і намагаються це зробити, але ефективності при цьому немає. Одна з основних причин – втрата здатності охопити та впливати на суспільство і державу системно. Держава – це великий соціальний організм, про який треба дбати постійно, а не фрагментарно поповнювати державне управління деякими новаціями» [10, с. 79]. Державність є найвищим типом формалізованої консолідації певної спільноти. «Саме держава робить людську спільноту політичним феноменом, відмінним від інших спільнот. Політична нація властива не кожній державі. Якщо для політичної нації існування держави є невід'ємною умовою, то зворотна залежність не є такою однозначною: держава може існувати, а всередині неї політичної нації може не бути. Людність країни, у якій вона перебуває поза межами людських прав, не є суб'єктом політичної діяльності і тому не може розглядатись як політична нація. І, навпаки, населення держави, яке бере хоч якусь участь у її управлінні, формуванні органів влади, контролі за їхньою діяльністю, може розглядатись як політична нація певної міри зрілості» [8, с. 6-7].

Виходячи із самоорганізаційного підходу, «суспільство є складною самокерованою системою і способом його існування виступає саме управління. Управління постає особливою соціальною функцією, яка виникає з об'єктивної потреби суспільства та супроводить всю історію людства, набуваючи політичного характеру і відповідних форм у суспільстві соціального розшарування» [9]. Основа, джерело сили державного управління полягає у легітимності та визнанні спільнотою,

бажанні співпрацювати для досягнення стратегічних цілей майбутнього розвитку держави. У цьому ракурсі в Україні на сучасному етапі проходять деструктивні процеси в управлінні, небажання співпрацювати за допомогою необхідних поступок та компромісів щодо найбільш спірних питань.

Ми притримуємось точки зору М. Обушного, за якою нація є структурно складним феноменом, у якому тісно переплетені і взаємодіють як етнічні, національні так і державотворчі чинники, дослідження яких знаходиться у сфері державного управління. На даний час існує потреба у науково-обґрунтованій етнонаціональній державній політиці, у якій би враховувались інтереси всіх громадян держави. Значимість такої державної політики в Україні постійно зростає, оскільки тільки така політика може забезпечити суверенність, незалежність, демократизм, соціальність держави, її національну безпеку, а нація може стати системною спільнотою, що є найбільш надійним фундаментом її існування [12].

Після етапу формування первинного рівня настає етап відтворення політичної нації. На цьому етапі до функцій державного управління належать організація, реалізація та контроль процесу саморозвитку і самозбереження політичної нації у конкретній державі, для чого державна влада повинна мати конституційні та законодавчі підстави, однак використовувати їх вона повинна тільки в загальноукраїнських національних інтересах, турбуючись про життя і гідність кожного громадянина-співвітчизника, а не переслідуючи власні корисні цілі. Таким чином, нація є «основою сучасної структури людства, подальший розвиток наукових уявлень про націю мають характер саморозвитку теорії» [12]. Вирішальний чинник оптимального формування та розвитку політичної нації в перехідний період націостановлення повинен належати саме органам державного управління, їх здатності приймати оптимальні державно-управлінські рішення і, головне, реалізовувати їх для досягнення націєтворчої мети, тому державне управління виступає «невичерпним феноменом розвитку взаємовідносин держави з суспільством» [10, с. 74].

Політичній нації історично відповідає політична воля як складна конструкція та ідеологічна форма, адже політична нація є однією з форм ідеології та джерелом політичного самоствердження, а у вірі і волі знаходиться доцільність політичної нації, її інструменти та джерело сили держави. Цей важливий аспект досліджував Л. Гумільов [3], розглядаючи та аналізуючи різні рівні компліментарності певних етносів і окремих осіб між собою.

Політична нація виступає одночасно і джерелом, і наслідком державного управління. Це можна пояснити на прикладі того, що політична нація, а передусім її управлінська еліта, «продукують» державно-управлінські рішення, які є джерелом державного управління. У

свою чергу, державно-управлінські рішення впливають на власне формування та розвиток політичної нації, будучи таким чином своєрідним «наслідком» для політичної нації. Якщо ці взаємоузгодженості порушуються із-за певних причин, то спостерігаємо несприйняття національною спільнотою дій та методів органів державної влади і активний соціальний спротив їхній управлінській діяльності, яка не спрямована на розвиток політичної нації. На сьогодні бачимо найбільшу антагоністичність поглядів та суперечливість інтересів на подальший розвиток України, контрастне ставлення до подій, які тепер відбуваються, але водночас маємо можливість виявляти та ідентифікувати найважливіші проблеми у розвитку політичної нації загалом та національної свідомості зокрема і, найголовніше, знаходити альтернативні рішення для подальшого виходу з кризи та успішного організаційно-функціонального існування нашої держави.

Якщо більшість політичної нації проявляє незгоду та протест з певними рішеннями державної влади, то першочерговим завданням представників влади має бути детальний аналіз ситуації, що виникла, перегляд власних рішень, уточнення і донесення до загалу завдяки інформаційним мережам причин та позицій, які стали передумовами для прийняття певних рішень, тобто провадження продуманої загальнонаціональної інформаційної політики щодо найбільш важливих питань стратегічного курсу держави. Коли, як у випадку України, влада не застосувала доцільних державно-управлінських заходів та методів щодо інформаційної обізнаності громадян з особливо важливих питань майбутнього розвитку країни, то її завдання полягають в умовах політичної кризи (як відповіді на свої ж неспрогнозовані рішення) в адекватному сприйнятті волі більшості нації, пошуку спільних, компромісних рішень, у жодному разі не застосовуючи силові методи проти мітингів та протестів, адже силовий супротив викликає тільки ще більше загострення ситуації, як це особливо простежується у сьогоднішньому протистоянні влада-Євромайдан в Україні. На нашу думку, потрібно шукати консенсус в усіх питаннях за допомогою мирних способів та дипломатичних методів переговорів, а не шляхом переваги чисельності людей, зброї, силових утисків і прийняття законів, що не відповідають загальносвітовим вимогам забезпечення прав та свобод людини і громадянина. У гострій політичній кризі в Україні бачимо кризу національної свідомості громадян нашої держави як однієї з основ фундаменту політичної нації, що перебуває, на погляд більшості науковців, тільки на початковому етапі формування в Україні. Бачимо всю складність пошуку альтернативних рішень для урівноваження антагоністичних інтересів нашого суспільства з обох сторін і, найжахливіше, спостерігаємо всі ті агресивні силові, часом антилюдські дії-методи, які застосовують на сьогодні в Україні, що є ще одним

яскравим підтвердженням кризи національної свідомості, нестачі «національного взаємостерпіння» та «національного виховання», а особливо – є доказом складності та неоднозначності протікання процесів націєстановлення у нашій державі.

Для вирішення проблем національної консолідації необхідно сприяти гармонійному розвитку тріади націоналізм-патріотизм-громадянскість, у результаті чого представники інших націй не відчуватимуть себе пригноблено і почуття патріотизму поступово зростатиме. Саме в періоди криз проявляються найважливіші етнонаціональні та соціальні суперечності, які можуть бути подолані тільки спільними зусиллями. Одним з яскравих прикладів є об'єднання зусиль майже всіх релігійних напрямів та віросповідань (не дивлячись на труднощі та проблеми, створені релігійним розколом в Україні) заради подолання кризових подій та подекуди кровавих протистоянь у нашій країні, які становлять загрозу національній безпеці не тільки для держави загалом, а й для життя кожного громадянина зокрема. Тобто, якими негативними за формою не були б сучасні події в Україні, однак і вони мають певні позитивні наслідки за своєю суттю для подальшого формування української політичної нації.

Політична нація також потребує власних інструментів планування свого майбутнього. Власне державне управління повинно бути направлене на реалізацію мети майбутнього цивілізаційного самовираження нації. При цьому за умов функціонування політичної нації значення приватних інтересів окремих осіб зменшується, відходить на «другий план», а суспільні інтереси отримують першочергове значення. Таким чином, саме держава повинна надавати захист і ресурси для членів спільноти, а політична нація, зі своєї сторони, по-перше, повинна «освячувати», тобто забезпечувати цивілізаційну цінність держави і, по-друге, групувати мотивації та інтереси частин суспільства у гармонійну композицію, для чого їй обов'язково необхідні спеціальні інструменти владного впливу державного управління.

Висновки. Політична нація є особливо складною конструкцією, тому процеси формування практично всіх політичних націй відрізняються цивілізаційною складністю та тривалістю у часі, маючи беззаперечно важливу цінність для розвитку держави загалом, суспільства та кожного її громадянина зокрема. Розвиток держави не може відбуватись без одночасного розвитку спільноти, яка проживає на цій території, тобто гармонійний розвиток населення і поступове перетворення його на політичну націю на основі процесів національної консолідації є певним етапом-причиною розвитку самої держави. У цьому контексті національним стратегічним цілям повинно сприяти за допомогою спеціальних функціональних засобів і методів державне управління, правильно скеровуючи необхідні вектори управлінської діяльності.

Національно консолідована політична нація є основною рушійною силою успішного розвитку практично кожної держави світу. Політична нація також є системою, що прагне досягнення загальної мети, а саме – реалізації з допомогою державного управління власної здатності до самоорганізації та саморозвитку. Це, у свою чергу, може відбуватись тільки у високорозвиненій державі. Що стосується державного управління загалом, то воно включає до свого складу управління всіма процесами з метою розвитку стійкості держави та суспільства і забезпечення в кінцевому рахунку національної безпеки держави. Тому повномасштабне формування політичної нації та її розвиток є широкоформатним процесом, який потребує єдності інтересів та розуміння завдань держави. Саме громадяни як елементи політичної нації володіють правами та делегують ці права виборним органам держави. Забезпечення механізмів узагальненого делегування відбувається через проміжний узагальнений компонент, яким є політична нація як ідеологічна, ціннісна та моральна система. Потреба подальших досліджень формування і розвитку політичної нації є особливо актуальним завданням науки «управління суспільним розвитком».

Використані джерела інформації:

1. Бочковський О. І. Вступ до націології / Ольгерд Іполит Бочковський. – Мюнхен : УТГІ, 1991-1992. – 338 с.
2. Бутирська Т. О. Модернізація державного управління крізь призму державного будівництва / Тетяна Олександрівна Бутирська / Суспільство, держава, управління, право : науковий журнал. – 2011. – Вип. 1. – С. 89-99.
3. Гумилёв Л. Этногенез и биосфера Земли / Лев Гумилёв. – М. : Изд-во «ДИ-ДИК», 1993. – 640 с.
4. Державне управління в Україні : наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посібник / За заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. – Львів : Вид-во Нац. університету «Львівська політехніка», 2002. – 352 с.
5. Дзвінчук Д. І. Державне управління : курс лекцій / Д. І. Дзвінчук. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 501 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до книги : <http://referat.antiar.ru/ref-105274.shtml>
6. Карлова В. В. Національна еліта як духовно-інтелектуальний феномен / Валентина Володимирівна Карлова / Суспільство, держава, управління, право : науковий журнал. – 2011. – Вип. 2. – С. 51-63.
7. Колодій А. Американська доктрина мультикультуралізму і етнонаціональний розвиток України // Агора. – 2008. – Вип. 6 : Україна і США : взаємодія у галузі політики, економіки, культури і науки. – С. 5-14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : <http://political-studies.com/?p=578>
8. Крисаченко В. С. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / В. С. Крисаченко, М. Т. Степико, О. С. Власюк [та ін.]; за ред. В. С. Крисаченка. – К. : НІСД, 2004. – 648 с.
9. Нестеренко Г. О. Українська політична нація : самоорганізаційні засади становлення. Монографія / Галина Олегівна Нестеренко. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007 – 360 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до книги : http://npu.edu.ua/!e-book/book/html/D/ispu_ksue_Nesterenko/

10. Нижник Н. Р. Державне управління: погляд у майбутнє / Н. Р. Нижник, В. М. Алексєєв / Суспільство, держава, управління, право : науковий журнал. – 2011. – Вип. 2. – С. 73-81.
11. Нижник Н. Р. Теоретичні аспекти державного управління : [монографія] / Н. Р. Нижник, С. П. Мосов. – Чернівці : Технодрук, 2011. – 248 с.
12. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. політ. наук : спец. 23.00.05 «Етнополітологія та етностудіологія» / М. І. Обушний. – К., 1999. – 35 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до автореферату : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ukralm/obushny.pdf
13. Севастьянов А. Н. Этнос и нация / Александр Никитич Севастьянов. – М.: Книжный мир, 2008. – 192 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до книги : <http://www.sevastianov.ru/gasa-i-etnos/etnos-i-natsiya-33.html>
14. Сурай І. Г. Поняття «еліта» в системі суб'єктів державного управління : альтиметричний підхід / Інна Геннадіївна Сурай / Суспільство, держава, управління, право : науковий журнал. – 2011. – Вип. 1. – С. 46-54.
15. Фюле назвал пути выхода из кризиса для Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : <http://news.meta.ua/ua/cluster:34101543-Fiule-nazval-puti-vykhoda-iz-krizisa-dlia-Ukrainy/>
16. Черленяк І. І. Система державного управління : оптимальність та оптимізація / Іван Іванович Черленяк / Суспільство, держава, управління, право : науковий журнал. – 2011. – Вип. 2. – С. 17-29.

Рецензент: Черленяк І.І., д.держ.упр., професор.

УДК:351

Кулик О.Г.,

здобувач Академії муніципального управління

АНТИРИЗИКОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. З'ясовано, що підприємництво може відігравати формоутворюючу роль як на галузевому, так і на національному рівнях. Але завжди існують ризики як успішності, так і неуспішності таких формоутворень. Держава зацікавлена в тих формоутвореннях аграрного підприємництва, які забезпечують сталий розвиток територій і вимагають мінімальної підтримки з боку держави. З цією метою для аграрних підприємців пропонується система взаємодії їх з державою (на зразок т. з. "суспільних" корпорацій у розвинутих країнах, які самостійно виконують певні соціальні та екологічні місії, вкладають значні кошти у благодійництво): держава бере на себе частину підприємницьких, особливо інноваційних, ризиків проектів, а підприємці у своїй діяльності також враховують суспільні інтереси.

Ключові слова: Антиризиковий механізм, державне регулювання, аграрне підприємництво.